

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ANAYASA KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

14 Ocak 2016 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un, 24'üncü Dönemde kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmalarına ve Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

2.- Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

3.- Mardin Milletvekili Mithat Sancar'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

4.- Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

IV.- SUNUMLAR

1.- Yasama Uzmanı İbrahim Halil Tavaş'ın, 24'üncü Dönemde kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmaları hakkında sunumu

V.- KONU

A) GÖRÜŞMELER

1.- 24'üncü Dönemde kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmalarına ilişkin görüşmeler

14 Ocak 2016 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.02

BAŞKAN: Mustafa ŞENTOP (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Reşat PETEK (Burdur)

SÖZCÜ: Abdurrahman ÖZ (Aydın)

KÂTİP: Muhammet Emin AKBAŞOĞLU (Çankırı)

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli katılımcılar, basınımızın kıymetli mensupları; toplantı yeter sayımız vardır. Anayasa Komisyonunun 26'ncı Yasama Dönemi Birinci Yasama Yılı 3'üncü Toplantısını açıyorum.

Bu toplantı gündemi 8 Ocak Cuma günü sizlere yazılı olarak gönderildi, ayrıca TBMM uzantılı e-posta adreslerinize de bildirilmiştir.

Bugünkü toplantımızın gündemiyle ilgili, daha önceki toplantıda da ifade etmiştik, aslında bizim görevimiz kanun tasarıları ve teklifleri, bizi ilgilendiren kanun tasarıları ve tekliflerini görüşmek ama buna ilaveten bazı konularda gözlemlerimizi rapor olarak Meclis Başkanlığına sunmak gibi de bir görevimiz var. Bu çerçevede, bir önceki toplantıda Komisyonumuzdan geçen kanunların uygulanmasıyla ilgili, yine Komisyonumuzun görev alanıyla incelediği kanun tasarı ve teklifleriyle ilgili hususlarda bilgi alma bakımından bazı toplantılar yapabileceğimizi, sizlerin de bu konudaki önerilerini beklediğimi ifade etmiştim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un, 24'üncü Dönemde kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmalarına ve Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Tabii, gündemimizin en önemli meselelerinden birisi de uzlaşma komisyonu, çalışmaları yavaş yavaş başlıyor, yeni anayasa çalışması. Hatırlarsanız, 24'üncü Dönemde yeni anayasa ile ilgili bir çalışma yapılmıştı, uzlaşma komisyonu kurulmuştu. Yaklaşık yirmi beş ay kadar görev yapan bir komisyon.

Komisyonun çalışmalarına burada katılan, iştirak eden arkadaşlarımız var; bendeniz, Oktay Bey üye olarak komisyona katılmıştık; Meral Hanım, Meral Danış Beştaş danışman olarak katılmıştı; yine, Mehmet Parsak Bey, gelecek, yolda, o da teknik uzman heyetinde katılmıştı.

Komisyon çalışmaları ve çıktıları, Meclisin yeni anayasa ile ilgili hazırlanan web sayfasında da mevcut; biraz sonra arkadaşlarımız daha detaylı anlatacaklar. Tutanak olarak da yaklaşık herhâlde komisyonun yazım ve değerlendirme aşamasında 15 bin sayfaya yakın ama görüş alma aşamasında da 18 bin sayfa civarında, dolayısıyla 33 bin sayfayı bulan tam tutanak tutuldu komisyon çalışmalarında. Tutanak da Meclisin o bahsettiğim web sayfasında da bulunuyor, bunları tarama imkânı da veriyor hazırlanan program.

Biz, bu konuyla ilgili, Komisyonunda Meclis Başkanlığımız adına görev yapan uzman arkadaşlardan bir brifing, bilgi alalım dedik, bu konuda derli toplu bir çalışma hazırladılar, bu çalışmayı az sonra sunacaklar. Ayrıca, sizlere arkadaşlarımızın takdim etmiş olduğu dosyada da bir CD var. Onun içeriğinde de bu komisyondaki çalışmalar var; bunların hemen hemen tamamı zaten web sayfasında var ama bunları bir CD içerisinde de sunduk, onların "İçindekiler" kısmını da ben burada sizlere arz edeceğim.

Değerli arkadaşlar, tabii, gündemimizin bir maddesi de Başkanlığın sunuşları. Bu konuda, kamuoyunda Komisyonumuzu ilgilendiren birçok hususta spekülasyonlar yapılıyor, konuşmalar. Özellikle, karma komisyon olarak dokunulmazlık dosyalarıyla ilgili görevimiz bakımından spekülasyonlar yapılıyor. Ben, onunla ilgili, sadece elimizdeki dosyalarla ilgili sayısal bir bilgi vermek istiyorum.

Bugüne kadar Meclis Başkanlığından bizim Komisyonumuza intikal eden dosya sayısı 378. İlk planda 330 dosya gelmişti, geçen hafta da 48 dosya ilave olarak geldi. Bu dosyaların toplam 59 tanesi 26'ncı Yasama Dönemine ait. Yine, partilere göre dosya bazlı dağılım: AK PARTİ milletvekilleri hakkında 38 dosya, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilleri hakkında 119 dosya, HDP milletvekilleri hakkında 210 dosya, MHP milletvekilleri hakkında 11 dosya. Tabii, bu dosyaların bir kısmı bir milletvekili hakkında birkaç dosya olmak suretiyle; bazı dosyalar ise birkaç milletvekili hakkında olmak suretiyle hazırlandığı, tanzim edildiği için, Mecliste hakkında dosya düzenlenen toplam vekil sayısı 98. Bunların da yine partilere göre dağılımını ifade edeyim: AK PARTİ'li milletvekili sayısı 21, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili sayısı 40, HDP milletvekili sayısı 32, MHP milletvekili sayısı 5. Tabii, yeni dosyalar, felekeler de işte çeşitli süreçler sonrasında komisyonumuza geliyor. Ben bu sayılarla ilgili yapılan değerlendirmelere açıklık kazandırmak için bunları burada arz etmiş oldum.

Değerli arkadaşlar, biliyorsunuz, uzlaşma komisyonu, yeni kurulacak komisyon 24'üncü Dönemde olduğu gibi, partilerin Meclisteki milletvekili sayısı oranlarına göre değil, eşit temsille kurulacak, grubu bulunan her partiden 3'er milletvekili bu komisyona katılacak.

Daha önceki çalışmaların birçok milletvekili, siyasetçi, parti genel başkanları da 24'üncü Dönemde yapılan çalışmaya atıfta bulundular. Yani bu çalışmanın birikimini, neticelerini esas alarak, onun üzerinden devam etme yönünde

değerlendirmelerde bulundular. Bu çalışmayı siz de göreceksiniz, gerçekten, yirmi beş ay devam eden, toplamda 585 saat mesai harcanmış ve yazım aşamasında 15 bin sayfa civarında tutanak tutulmuş bir çalışma. Tutanaklarla ilgili az önce de arz ettim "anayasa.tbmm.gov.tr" resmî İnternet adresinden, yeni anayasa sayfasından tutanaklara ulaşma imkânı var.

Bu konuda komisyonumuzda Meclis Başkanlığı adına görev yapan arkadaşlarımız Salih Sağlam ve İbrahim Halil Tavaş'ı davet ettik, arkadaşlarımız sunumu yapacaklar. Sunum üzerine daha sonra bilgileri belki daha da açmak, detaylandırmak üzere sorularla genişletme imkânımız olabilir.

Müsaadenizle ben arkadaşlara söz vermek istiyorum.

İbrahim Bey, buyurun.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan, sunuma geçmeden önce arkadaşlarımız...

Biraz önce dokunulmazlık dosyalarıyla ilgili önemli bilgi verdiniz, öncelikle teşekkür ediyoruz. Yalnız, burada sayılar üzerinden bir bilgi verildi, bugün için demiyorum, şu anda elinizde o bilgi olmayabilir ama önümüzdeki günlerde dokunulmazlıklarla ilgili karma komisyona sevk edilen dosyaların içerikleri, suç tipleri, hangi milletvekilleri hakkında hangi suç tipiyle böyle bir talepte bulunulmuş, bunu da kamuoyuyla paylaşırsanız en azından mesele sadece sayısal bir şey değildir, suçun içeriği açısından da önem taşıyabilir; böyle bir talebimiz var, bugün için değil.

BAŞKAN – Şimdi, tabii, dosyalar geldikçe onları tasnif ediyoruz, çok sistematik değil önemli bir kısmı, eski dosyalar özellikle. Onu tamamlayalım, daha sonra onun üzerinde konuşacağız.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani duyuralım, kamuoyu aydınlansın.

BAŞKAN – Tamam, teşekkür ederim.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Meral Hanım.

2.- Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, talebe bir ek yapmak açısından söz aldım.

Bu, son dönemlerde, bilindiği üzere, dokunulmazlıklarla ilgili yaratılan bir gündem var ve bu gündemin nereden yaratıldığı malum, özellikle partimiz hakkında, eş genel başkanlarımız hakkında. Biz, Anayasa Komisyonu üyeleri olarak yani Bülent Bey de söyledi, gerçekten, bunların içeriği konusunda, gerçi basın ve kamuoyunda açıkça, alenen yazılıyor ama Anayasa Komisyonu üyeleri olarak biz bunlara henüz ulaşamadık. Yani, bunlar hani kamuoyuyla paylaşılmasa bile yani bu sayılar, içerikleri, diğer partilere atfen düzenlenen dosyalardaki iddiaları da biz öğrenmek istiyoruz. Biz sadece bizim partimizle ilgili ve böyle yaratılan gündem... Bu konuda koparılan fırtına buranın gündemi olmayabilir ama bu Sayın Başkanlık Divanı yani sizler açısından biz bunun en azından Anayasa Komisyonu üyeleri olarak... Ben geçen hafta da bir teşebbüste bulundum, danışmanım aracılığıyla: "Şu anda paylaşamayız." Yani, hani nereden geldi dosyalar? Sonuçta, bu, bizden gizlenebilecek veriler ve bilgiler değil, bunu da Başkanlığınıza iletmek istiyorum.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, tabii, biz şu anda Anayasa Komisyonuyuz, bu dosyalar aslında karma komisyona geliyor. Adalet Komisyonu ile beraber karma komisyonunu oluşturuyoruz. Dosyalarla ilgili bir çalışma yapacaksa birlikte karma komisyon toplantısı yapmamız lazım.

İkinci husus şu: Basında tabii çok şey var ama verdiğimiz sayılara dikkat ederseniz bu sayıları tutturana yok bildiğim kadarıyla, farklı sayılar veriliyor. Dolayısıyla, onun için ben bu sayıları burada sizlerin huzurunda vermek istedim.

Şimdi, dosyalarla ilgili olarak da hakkında fezleke düzenlenen arkadaşlar başvuruyorlar, kendi haklarında düzenlenen fezlekenin bir örneğini kendilerine veriyoruz. Ama herhangi bir arkadaşla ilgili bir fezlekeyi bir başka arkadaşımıza vermiyoruz yani böyle bir uygulama yapmadık şimdiye kadar fezlekelerle ilgili. Ama dosyalar, suç konusuyla ilgili bir çalışma olabilir mi, onu belki hep beraber görüşürüz karma komisyonda daha önceki uygulamaları da gözden geçirecek.

Tabii, biliyorsunuz, bu aşama, ceza kanunundaki soruşturma aşamasına benzeyen bir aşama olduğu için Meclisteki aşama, genel olarak soruşturmanın gizliliğine dair esaslar da burada uygulanıyor, bugüne kadarki uygulamalar da bu çerçevede. Bu bakımdan, dosyalarla ilgili bütün milletvekillerinin, bütün dosyalarla ilgili bilgi alması gibi bir şey daha önce de olmamış ama herkes kendi şahsıyla ilgili dosyayı veya bir milletvekili arkadaşına vekâlet vererek, ona temsil yetkisi vererek, şu anda görevli milletvekili olan bir arkadaşına yetki vererek dosyasını görebiliyor, inceleyebiliyor, bu imkânlar var ama tabii herkes kendi dosyasına bakıyor, bilgi alıyor.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, yani bu dosya asıl gizlenmesi gereken kesimlere karşı gizlenmiyor. Biz bu dosyaların ayrıntılarını basından okuyoruz.

BAŞKAN – Meral Hanım, yanlış diyorsunuz.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – İletilmek istenen kesimlere iletiyor, bir.

BAŞKAN – Hayır, bakın, yok. Burada bir itham var, bana itham var.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – İkincisi: Biz şahsi olarak istemiyoruz bunu, grubumuz adına da isteme hakkımız var. Yani, burada Anayasa Komisyonu üyelerinden gizlenen dosyaların...

BAŞKAN – Şimdi, müsaade ederseniz bir ithama cevap vereyim.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – ... çarşaf çarşaf basında yer alması takdir edersiniz ki gizlilikle bağdaşmaz.

BAŞKAN – Hayır, bu dosyaların geldiği, teslim aldığımız tarihten itibaren sadece Komisyonunda, karma komisyonunda görev yapan uzman arkadaşlarımız var, 2 arkadaşımız, bunların tasnifiyle ilgili çalışma yapıyorlar. Bu dosyalara ben de bakmadım ve basından herhangi birisinin bu dosyaların içeriğiyle ilgili bilgi alabilmesi mümkün değil, onun tek bir örneği olursa, açık söylüyorum, ben bu işi bırakırım.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sadece basını kastetmiyorum, sizi de itham etmiyorum, ben genel bir şey söylüyorum.

BAŞKAN – Yok yani böyle bir şey mevzubahis değil.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Bu ceza dosyalarında da böyle gizlilik kararı veriliyor ama gizlilik kararı kişilere, taraflara karşı veriliyor.

BAŞKAN – O ayrı, gizlilik kararı başka.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – ...ama diğer kesimlere maalesef açık oluyor.

BAŞKAN – Biliyorsunuz, yani soruşturmanın gizliliği esas...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ben siz verdiniz iddiasından ziyade, böyle bir tablo var diyorum yani ortada.

BAŞKAN – Yok, hayır, onlar... Şu olabilir tabii: Bu soruşturmalar, biliyorsunuz, önce savcılıklarda başlıyor, orada hazırlanıyor dosya, ondan sonra Adalet Bakanlığına intikal ediyor, o aşamadan geçerek buraya geliyor. Yani, içinde bölük pörçük bilgilerin bir şekilde bir yere intikal etmesi, daha önce, buraya gelmeden önce mümkün olabilir, olmayabilir, ona bir şey demiyorum ben ama buradan, bir dosyadan bilgi alınabilmesi mümkün değil basın açısından.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, son cümle, sonra Mithat Bey söz istiyor.

Yani, kastettiğim açıkça şu: Sayın Cumhurbaşkanı tarafından bir açıklamadan sonra eğer soruşturma başlatılıyorsa ve fezleke hızla, alelacele buraya intikal ediyorsa buraya büyük bir soru işareti koyuyorum. Gizlilik kararlarını ya da yargı bağımsızlığını ya da Anayasa Komisyonu işlevimizi de ayrıca tartışalım ileriki günlerde.

BAŞKAN – Yani, o ayrı bir şey, yani "soruşturma başlatılıyorsa" diyorsunuz, başlatılmamış bir soruşturma buraya gelmiyor zaten, o aşamalardan sonra ancak buraya geliyor.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Evet, ben de...

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

3. - *Mardin Milletvekili Mithat Sancar'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması*

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Şimdi, tabii, gizlilik kararı alınmış olması bir tasnife engel değil, tasnif bilgilerinin iletilmesine engel değil. Bizim, şimdi, burada talep ettiğimiz dosyaların tamamının içeriğini görmek değil.

Anayasa Komisyonu, Meclisin bu Komisyonu sıradan bir komisyon değil, hele bu dönem hiç değil; biliyorsunuz, Meclisin en önemli komisyonu olarak görülüyor, sıralamada da birinci sırada yer alıyor listede. Ama bir de yeni anayasa yapım çalışmaları, çabaları var. Bu çabalardan da ayrı değil zaten, istediğimiz kadar sadece teknik çalışmalar yapacak bir komisyon olarak değerlendirelim ama öyle olmayacak. Dolayısıyla, burada anayasa yapımı çalışmaları, çabalarını gölgeleyecek her türlü spekülasyondan uzak durmamızı sağlayacak bir öncülük, bir girişimcilik rolünü de üstlenmesini bekliyoruz açıkça. Yani, anayasa yapımı süreçleri şartlardan bağımsız değil, daha doğrusu, eğer yeni bir anayasa yapacaksak, gerçekten bunu çıkarabileceksek bu anayasa yaptığımız çalışmaların ortamından doğrudan etkilenir. Eğer ortada gerilim varsa, ortada manipülasyonlar varsa, özgürlükleri kısıtlayan çeşitli uygulamalar varsa bunların hepsi anayasa yapım çalışmalarına yansır, çıkacak anayasa da o şartların ruhunu taşır. Bu, anayasa hukuku bilgilerinin en temellerinden biridir. Dolayısıyla, bu şartları önlemek adına komisyonun bir çalışma bilinci ve çalışma misyonu üstlenmesini ben talep ediyorum. Bu çerçevede, dokunulmazlıkların bir spekülasyon ve açıkça söyleyelim, bir tür şantaj konusu hâline getirildiği de ortada. Yani, açıkça bizim partiyi, eş başkanları, hareketsiz kılma, sindirme amacıyla bir yükseltiliyor bir indiriliyor; üstelik bu, teknik düzeyde de tartışılmıyor, çok net, siyasi düzeyde tartışılıyor. Bizim talebimiz şu: Bu tartışmaların önünü kesmek için, en azından spekülasyon kısmını önlemek için, Bülent Bey'in önerdiği yöneme ek olarak, sadece tasnif... Biz dosyaların ayrıntısını istemiyoruz, onlar zaten hakkında fezleke hazırlanmış olan milletvekillerinin eline geçecektir. Yani hangi milletvekili hakkında hangi isnatlarla fezleke hazırlanmış? Size ulaşan bu bilgiler sadece liste hâlinde tasnif edilirse tartışmaların, basındaki bu spekülasyon ve yönlendirme çabalarının da önüne geçeriz diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Bülent Bey'in konuşması üzerine bu konuda açıklama yapmıştım, çalışma devam ediyor, arkadaşlarımız bunu tamamladıktan sonra bu konuyla ilgili tekrar bir görüşürüz.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Başkanım...

BAŞKAN – Buyurun Uğur Bey.

4. - *Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan'ın, Meclise sevk edilen dokunulmazlık dosyalarına ilişkin açıklaması*

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle, çok ayrıntılı bilgi verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Ben de sadece aleniyet kazansın diye diyorum; 24'üncü Dönemde benim de bir dokunulmazlık dosyam var, basın mensupları huzurunda söyleyeyim. Müşteki Mehmet Cengiz, şikâyetçi o, şüpheli de benim. Tehdit, hakaret, iftira; basın mensupları bilsinler. Yani ama ben dosyanın içeriğini merak bile etmedim. Mehmet Cengiz ülkemizin yetiştirdiği çok önemli iş adamlarından bir tanesi. Böyle bir şey var, keşke dokunulmazlıklarımız kalksa da bir an evvel yargılanmaya başlasak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Şimdi, şahısları da bir şeye açarsanız orada sıkıntı doğabilir.

Teşekkür ederim.

Evet, başka yok herhâlde, o zaman başlayabiliriz.

Buyurun İbrahim Bey.

IV.- SUNUMLAR

1.- Yasama Uzmanı İbrahim Halil Tavaş'ın, 24'üncü Dönemde kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmaları hakkında sunumu

YASAMA UZMANI İBRAHİM HALİL TAVAŞ – Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim; İbrahim Halil Tavaş, yasama uzmanıyım.

24'üncü Yasama Döneminde kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonunda Türkiye Büyük Millet Medisi Başkanlığının görevlendirmesiyle yasama uzmanı olarak görev aldım. O dönemle ilgili teknik bir sunum gerçekleştirmeye çalışacağım.

24'üncü Yasama Döneminin başlangıcı olan 2011 yılındaki genel seçimlerde, bilindiği üzere, hemen bütün siyasi partilerimizin yeni bir anayasa vaadi vardı. Oluşan bu ortam üzerine o dönem Meclis Başkanı seçilen Sayın Cemil Çiçek'in inisiyatifıyla bir Anayasa Uzlaşma Komisyonu kuruldu.

Bu komisyonun amacı, yeni ve sivil bir anayasa yapmaktı. Başlangıcından beri Türkiye Büyük Millet Medisinde grubu bulunan siyasi partilere gönderilen davet yazısında eşit temsil esası benimsenmişti ve her siyasi parti grubunun 3'er milletvekiliyle temsil edilmesi önerilmişti.

Bu bağlamda, Türkiye Büyük Millet Medisi Başkanı Sayın Cemil Çiçek, 19 Eylül 2011 tarihinde anayasa hukuku profesörleriyle yeni yapılacak çalışmanın, yeni anayasa çalışmasının yöntemiyle ilgili bir istişare toplantısı düzenledi. Burada ortaya çıkan sonuç: İki istisna dışında, akademisyenlerin çoğunluğunun mevcut Parlatentonun yeni bir anayasa yapabileceği yönündeki kanaatleriydi. Daha sonra, Türkiye Büyük Millet Medisi Başkanı siyasi parti gruplarına bir davet yazısı gönderdi. Partilerin bu daveti kabul etmesi üzerine de Anayasa Uzlaşma Komisyonu kurulmuş oldu, teşekkür etmiş oldu.

O dönem Türkiye Büyük Millet Medisinde temsil edilen siyasi parti gruplarından Komisyona bildirilen üyelerimiz: Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına, Sayın Ahmet İyimaya, Ankara Milletvekili; Sayın Mustafa Şentop, İstanbul Milletvekili; Sayın Mehmet Ali Şahin, Karabük Milletvekili. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Sayın Süheyl Batum, Eskişehir Milletvekili; Sayın Rıza Türkmen, İzmir Milletvekili; Sayın Atilla Kart, Konya Milletvekili. Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, Sayın Tunca Toskay, Antalya Milletvekili; Sayın Oktay Öztürk, Erzurum Milletvekili; Sayın Faruk Bal, Konya Milletvekili. Yine, o dönem, 24'üncü Yasama Döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup olarak bulunan Barış ve Demokrasi Partisi Grubu adına, Sayın Ayla Akat Ata, Batman Milletvekili; Sayın Altan Tan, Diyarbakır Milletvekili; Sayın Sırrı Süreyya Önder, İstanbul Milletvekili. Komisyonun devamı süresince Sayın Bengi Yıldız, Batman Milletvekili de bu grubumuz adına Komisyonda üye olarak çalıştı.

Bu Komisyon özelinde vurgulanması gereken bir başka şey de mevcut Anayasa Komisyonu üyesi olan Adana Milletvekili Sayın Meral Daniş Beştaş ile Afyonkarahisar Milletvekili Sayın Mehmet Parsak da o dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonunda görev aldılar.

Bu Komisyonda Sayın Meclis Başkanının konumu: Komisyon Başkanlığı Meclis Başkanı Sayın Cemil Çiçek tarafından yürütüldü, zaten komisyon da Sayın Başkanın inisiyatifinde kurulmuştu. Ancak, burada önemli olan şey şuydu: Sayın Başkanın kararlarda oy kullanma yetkisi söz konusu değildi.

Komisyon ilk olarak çalışma usullerini belirledi, kendi hukukunu belirledi ve mutabakatla 15 maddelik esaslar belirlenmiş oldu. Bunların en çok göze çarpanı Anayasa Uzlaşmanın görevi olarak anayasa yapım sürecini yönetmek ve bir taslak metin hazırlamak. Yine, Komisyonun bütün kararlarının mutabakatla, oy birliğiyle alınması esası benimsenmişti. Aynı şekilde, yeni anayasa yapım sürecinin tamamlanıp tamamlanmadığını, metnin tekemmül edip etmediği de en sonunda yine mutabakatla belirlenebilecekti.

Yine, bir ileriki aşama: Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmalarını bitirip Komisyona bir teklif, bir taslak sunduğunda daha sonraki süreçte komisyonlarında, yasama komisyonlarında veya Genel Kurulda bir değişiklik yapılacaksa yine siyasi partilerin oy birliğiyle, mutabakatıyla yapılması kararlaştırıldı. Böyle bir mutabakat olsa bile yapılan değişiklik için tekrar Anayasa Uzlaşma Komisyonun da görüşünün alınması gerektiği benimsendi.

Bir başka önemli nokta: Komisyon çalışmalarını tamamlayıp metnini Meclis Başkanlığına sunduktan sonra ki uygulanacak hukuk önceden belirlenmedi, bunun daha sonra yine siyasi partilerin mutabakatıyla belirlenmesi kararlaştırıldı.

Komisyonun görevinin ne zaman sona ereceğiyle ilgili de esaslarda bir madde kabul edildi. Teklif Genel Kurulda kabul edilip kanunlaşır veya bir siyasi parti grubu kendi iradesiyle çekilirse Komisyon nihayete erecekti. Yine, bir başka sona erme sebebi ise bir siyasi parti, mazeretsiz 3 toplantıya katılmaması hâlinde Komisyondan çekilmiş addedilecekti.

Komisyon başlangıçta çalışmalarını tamamlamak için 2012 yılı sonunu hedef aldı. Bu süreyle ilgili tartışılarda, birçok ülkenin anayasasını ne kadar sürede yaptığı incelendi. Örneğin 148 ülkenin ortalama on altı ayda anayasa yaptığı tespit edildikten sonra 2012 yılı sonu benimsendi. Ancak, çalışmalar tamamlanmadığı için daha sonra Komisyon kendi iradesiyle bu süreyi birkaç defa revize etmiştir.

Komisyon, çalışmaları için yine başlangıçta, esaslarda yer alacak şekilde dört aşama belirledi. Bunlardan biri, katılım, veri toplama ve değerlendirme aşaması ki kamuoyunda "katılım aşaması" diye daha çok bilinir. Daha sonra ikinci aşama, ilkelerin belirlenmesi ve esas olarak bir metin oluşturulması aşaması. Sonra, oluşturulan metnin kamuoyuyla paylaşılması ve geri dönüşler üzerine metnin tekrar revize edilmesi gibi dört aşama belirlenmiş oldu.

İlk aşama, katılım aşaması 19 Eylül 2011 tarihinde başlatılabilir çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ilk görüşler bu tarihte intikal etmiş. Komisyonun görüş alma amacıyla yaptığı, gerçekleştirdiği ilk toplantı 30 Kasım 2011 tarihinde gerçekleşti ve öngörüldüğü şekliyle katılım aşaması yaklaşık altı ay sürdü, 30 Nisan 2012 tarihinde bu aşama öngörüldüğü şekliyle sonlandırıldı.

Anayasa Uzlaşma Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının klasik çalışma usullerinin dışında usuller belirledi, özellikle katılımı artırmak amacıyla ilk kez bazı yenilikler kabul etti. Örneğin, ilk kez bir kanun çalışması, anayasa çalışması için bir kamu spotu hazırlandı Komisyonun inisiyatifinde ve kamu spotu olarak bütün ulusal televizyonlarda yayınlandı.

Yine, o gün kurulu olan bütün üniversiteler, bütün barolar, Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmeyen bütün siyasi partiler, bütün belediye birlikleri, kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar, muhtar birlikleri gibi resmî olarak tespit edilebilen hemen hemen bütün kuruluşlara elektronik posta yoluyla çağrıda, davette bulunuldu.

Yine, İçişleri Bakanlığının kayıtlarına göre resmî adresi tespit edilebilen 14.500 civarında dernek, yine 4 binden fazla vakıf, 1.700 civarında yerel ve ulusal radyo ve televizyon kanalına aynı şekilde elektronik postayla davette bulunuldu. Yine, Türkiye'de bir ilk olan sivil toplum örgütlerinin organize ettiği "Anayasa Platformu", "Türkiye Konuşuyor" diye bazı toplantılar yapıldı, -ayrıntılarını biraz sonra arz edeceğim- o toplantılara Komisyon destek verdi.

Bir başka yöntem, Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama sürecinde uygulanan klasik yöntem ise alt komisyonlar usulü de çalıştırıldı. Katılım yolları kısaca klasik yöntemimiz alt komisyonla dinleyerek görüş alma, bir yeni anayasa web sayfası oluşturuldu ve bu web sayfası üzerinden isteyen her kuruluş ve vatandaş görüşlerini Komisyona ulaştırıldılar, ulaştırma imkânı buldular. Ayrıca bir elektronik posta adresi oluşturuldu, faks yoluyla katılmak mümkündü, posta yoluyla görüş bildirmek imkânı tanındı.

İlk aşama olan ve klasik yöntemimiz olan alt komisyon bağlamında 3 alt komisyon kuruldu. Anayasal Kurumlar ve Siyasal Partiler Alt Komisyonu ki 21 toplantıda 42 kurum ve kuruluşu dinlemiştir, Meslek Örgütleri ve Sendikalar Alt Komisyonu 15 toplantı yapıp 39 kuruluşu dinlemiştir, Sivil Toplum Örgütleri Alt Komisyonu 21 toplantı gerçekleştirip 79 dernek, vakıf ve platformun görüşlerini almıştır.

Görüş almanın ikinci kabul edilen yolu web sayfası idi. Türkiye Büyük Millet Meclisi Bilgi İşlem Merkezinin oluşturduğu bir web sayfası idi ve bu yolla 66 binin üzerinde görüş Komisyona intikal ettirildi. Bir diğer katılım yolu, elektronik posta yolu. Buradan da özel veya tüzel kişi karışık olmak üzere 1.872 kişi görüş gönderdi. Türkiye'de o tarih itibarıyla en çok kullanılan yollardan biri de posta yoluyla görüş bildirmektir. 1.050 kişi görüş bildirdi, toplam bu yolla bildirilen görüşler 18 binin üzerinde sayfa tutmaktadır.

Burada önemli olan şey şu: İlk kez 104 üniversite, 5 enstitü, 58 vakıf, 102 dernek, 32 platform, Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmeyen 21 siyasi parti, 21 kamu kurumu, 34 meslek örgütü, 30 sendika ve diğer 19 STK olmak üzere, toplam 426 kurumsal görüş Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına intikal etti.

Bu gelen görüşler arasında özellik arz edenler 19 sivil toplum kuruluşu tam anayasa metni taslağı sundular... Ki bu da çok büyük bir katılımdır, burada belki şu vurgulanabilir bir farklılık olarak, o dönem Birlik Vakfı Başkanı olarak şu anki Sayın Meclis Başkanı İsmail Kahraman metnini kendisi sunmuştu, şu an Meclis Başkanımız. Yine, farklı bir şey olarak sunulabilir: Ağırıklı olarak Urfa'nın köylerinde ikamet eden bir aşiret mensuplarının kurmuş olduğu bir dernek...

BAŞKAN – Mersavi.

YASAMA UZMANI İBRAHİM HALİL TAVAŞ – ...Mersavi Derneği tam anayasa önerisi sundu, bu da belki vurgulanması gereken bir özelliktir.

Komisyon, anayasa çalışmaları bağlamında desteklerini alma amacıyla bazı ziyaretler gerçekleştirdi; Sayın Cumhurbaşkanına, Sayın Başbakanına ve siyasi parti sayın genel başkanlarına Komisyon Meclis Başkanımızın Başkanlığında ziyaretler gerçekleştirdi. Ziyaretler bağlamında vurgulanması gereken bir başka şey, çatı kuruluşları denilen TESK, HAK-İŞ, KESK, KAMU-SEN, MEMUR-SEN ve DİSK de bu bağlamda ziyaret edildi.

Yine, Türkiye'de ilk kez uygulanan bir yöntem var, "Türkiye Konuşuyor" toplantıları. Ekranda toplantının gerçekleştirildiği 12 il görülmekte, bu etkinlik Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin organizatörlüğünde yukarıda ismini saydığım çatı kuruluşların desteğiyle yapılan çalışmalardır. Komisyonun ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının bu çalışmalara herhangi bir müdahalesi söz konusu değil, sadece katılımı teşvik adına Sayın Meclis Başkanı ve talep eden Sayın Komisyon üyeleri bu toplantılara katılmışlardır. 12 ilde 13 toplantı gerçekleştirilmiştir, 13'üncü toplantı sadece kadınlara dönük bir toplantıdır. Ayrıca buradaki veriler, bu toplantılarda ortaya çıkan veriler, yine Türkiye Büyük Millet

Medisi Başkanlığının ve Komisyonun dahli olmadan, TEPAV tarafından bilimsel analize tabi tutularak sonuçları Komisyona arz edilmiştir.

Bu toplantılara 5.500 civarında vatandaş katılımı sağlanmıştır. Bu vatandaşların tespiti SMS yoluyla raslantısal bir şekilde belirlenmiştir, 780 yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirilmiştir ve arz ettiğim üzere buralarda çıkan sonuçlar TEPAV tarafından teknik analize tabi tutularak Komisyona arz edilmiştir.

Katılım aşamasının sonunda Anayasa Uzlaşma Komisyonu üst komisyon olarak...

BAŞKAN – İbrahim Bey, o katılım değil veri toplama aşaması.

YASAMA UZMANI İBRAHİM HALİL TAVAŞ – Veri...

BAŞKAN – Katılım, doğru.

YASAMA UZMANI İBRAHİM HALİL TAVAŞ – Başkanım, kısalttık biraz. Evet, adını özür dileyerek kısaltmış olduk, onu arz etmemiştim.

Veri toplama ve katılım aşamasının sonunda üst komisyon dediğimiz Anayasa Uzlaşma Komisyonu 20 toplantı gerçekleştirdi, 3 tane alt komisyonumuz vardı; bunların her biri 21, 15, ve 21 olmak üzere toplam 77 resmî toplantı gerçekleştirmiş oldu.

Bu görüşler geldikten sonra -tabii, ilk kez bu kadar geniş kapsamlı ve çok sayıda görüş Türkiye Büyük Millet Medisi Başkanlığına intikal etmişti- Komisyon bu görüşlerin tasnifi için bazı kriterler belirledi 23 maddeyle ve bu görüşleri bu kriterlere göre tasnif etmek üzere de teknik heyet oluşturuldu. Bu teknik heyet, tamamen siyasi parti gruplarının önerdiği ve Medis Başkanlığının da hizmet alım yoluyla görevlendirdiği arkadaşlardan oluşuyordu. Buraya, teknik heyet Medis Başkanlığı adına da 3 uzman arkadaşımız destek verdi ama o heyette muhakkak siyasi partilerimizin temsilcisi de bulunuyordu.

Yine, bu verilerin analizi için Türkiye Büyük Millet Medisi Bilgi İşlem Dairesi tarafından bir program oluşturuldu. Burada belki son olarak yine ilginç bulduğumuz bir örneği verebiliriz. Öz Yılmaz diye bir Türkiye vatandaşı, 1944 Ardahan doğumlu, Amerika'da uzun yıllardır yaşıyor, jeoloji ve jeofizik uzmanı. Öz Yılmaz, tek başına özgün tam bir anayasa metni hazırlayıp...

BAŞKAN – Arkadaşlar, şu metin, bastırıldı, bunları dağıttı, herhâlde Komisyon üyelerinin hepsine de sundu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Kendisi mi bastırılmış?

BAŞKAN – Kendisi bastırılmış bunu, "Telif hakkı noter tescillidir." diye üstünde de yazıyor, çok enteresan bir metin.

YASAMA UZMANI İBRAHİM HALİL TAVAŞ – Komisyona takdim etti sayın üyelerimize. Bu teklifin özelliği Amerikan Anayasası, yöntem olarak, şekil olarak Amerikan Anayasası esas alınmış, dil olarak da Osmanlı Türkçesi kullanılarak hazırlanmış, zaten başlık olarak da "Türkiye Cumhuriyeti Kanuni Esası" başlığı konulmuş ve Komisyona ilk gelen iki veya üç görüşten biri, aynı gün çünkü 19 Eylül 2011 tarihinde ilk gelen görüş.

Komisyonun öngördüğü dört aşamanın ikincisi yazım aşamasıydı, metin oluşturma aşamasıydı. Bu öngörüldüğü şekliyle, takvime uygun olarak 4 Mayıs 2012 tarihinde başladı. Komisyon, bu aşamanın başlangıcında Anayasa'da yer alacak olan ana başlıkları belirledi, mevcut Anayasa'mıza da yakın ana başlıklardır: Temel haklar, özgürlükler, yasama, yürütme, idare, kamu hizmetleri, yargı, maliye ekonomisi, sosyal hükümler, başlangıç, genel hükümler ve temel ilkeler, diğer hükümler, geçici hükümler şeklinde 9 ana başlık belirledi.

Bu aşamada belki vurgulanması gereken bir yöntem sorunu var. Komisyon zaman daraldıkça daha etkin çalışabilmek için ve daha verimli sonuç elde edebilmek için bazı farklı varyasyonlar denedi. İlk tek bir yazım komisyonu vardı, sonra ikiye çıkarıldı yazım komisyonları, daha sonra bazı sorunlar çıkınca tekrar tek yazım komisyonuna geri döndü. Bir yöntem değişikliğine gitmiş oldu bu aşamada.

Bu aşamada Komisyona destek anlamında kabul edilen bir başka yöntem, yine, her siyasi parti grubumuzun kendisinin önerdiği 2 akademisyenle çalışıldı danışman sıfatıyla. Bu sayın hocalarımız, sadece siyasi parti gruplarına ve o grubun mensubu milletvekillerimizin talebi doğrultusunda çalışmalar yürüttü.

Bu metin oluşturma aşamasıyla ilgili çeşitli istatistiklerimiz var yani yazım aşaması başladıktan sonra, 4 Mayıs sonraki veriler bunlar. Örneğin 2012 Mayıs ayında Komisyon 4 resmî toplantı, haziranda 8 resmî toplantı gerçekleştirmiş, temmuzda yoğun çalışmalar neticesinde kısa bir ara verildi; daha sonra bu şekilde her ay olarak, artarak devam etti; 10, 9, 6 gibi. 2013'e gelindiğinde Komisyonun çalışmalarını arttırdığı görülüyor. Toplamda 2012 yılı içerisinde -ki Mayıs'tan sonra yani yedi sekiz aylık bir çalışmada- 54 toplantı, 2013 yılı içerisinde ise Komisyon nihayetlene kadar 140, toplamda 194 toplantı gerçekleştirdi. Burada sadece yazım komisyonları bunlar, üst komisyonun, Anayasa Uzlaşma Komisyonunun bütün hâlinde yaptığı toplantılar buraya dâhil değil.

Bir başka veri, Komisyonun haftalık çalışma yoğunluğu. Örneğin Komisyon 8 hafta birer gün çalışmış, 23 hafta ikişer gün çalışmış, 16 hafta üçer gün çalışmış, 13 hafta dörder gün çalışmış, 8 hafta beşer gün çalışmış. Bu veriler şu sonucu doğrular: O dönem için konuşulduğunda Anayasa Uzlaşma Komisyonu Genel Kuruldan daha yoğun bir mesai harcamış.

Yazım aşamasının sonuna geldiğimizde, Anayasa Uzlaşma Komisyonu, üst komisyon bütün olarak 40 toplantı, yazım komisyonu 156 toplantı, 1 numaralı yazım komisyonu 33, 2 numaralı yazım komisyonu 22 olmak üzere, toplam 251 toplantı gerçekleştirildi. Burada belki şöyle bir açıklığa ihtiyaç var: Yöntem değişikliğine gidildiği için yani bir ara tek

yazım komisyonu, daha sonra iki yazım komisyonuna geçildi, tekrar tek yazım komisyonuna geçildiği için bunların her biri ayrı ayrı toplantı; yazım komisyonu ayrı toplantı, alt komisyonlar ayrı toplantılar.

Yazım aşamasında, başlangıçta -sonradan artma ve eksiltmeler oldu- siyasi partilerin, Anayasa Uzlaşma Komisyonunda temsil edilen siyasi partilerimizin ham madde önerileri AK PARTİ 113, Cumhuriyet Halk Partisi 171, Milliyetçi Hareket Partisi 132 ve o dönemki Barış ve Demokrasi Partisi 165 madde önerisinde bulundu. Bu maddeler ve görüşmeler sırasında yapılan diğer önerilerle beraber, müzakereler sonucunda 172 maddelik bir taslak öncesi metin oluştu. Bunların 60 maddesinde 4 siyasi partimiz mutabakat hâlindeydi, 112 maddede ise çeşitli şerhler söz konusuydu. 172 madde içerisinde 60 maddede 4 siyasi partimiz uzlaşma hâlindeydi, bu 172 maddenin 21 maddesinde ise 3 siyasi partinin uzlaşması söz konusuydu. Bunlar içerisinde farklı görüş beyan eden yani 3 partinin dışında kalanlar, örneğin AK PARTİ 15 maddede -zannediyorum başkanlık önerisi dolayısıyla- muhalif kalmıştı, tek başına önerisi vardı; Milliyetçi Hareket Partisinin 1 madde, Barış ve Demokrasi Partisinin şerh koyduğu 5 madde; bu 21 madde içerisinde Cumhuriyet Halk Partisinin şerh koyduğu madde bulunmamaktadır.

Sürecin genel toplamına baktığımızda, Anayasa Uzlaşma Komisyonu 328 toplantı gerçekleştirmiş, Başkanımızın başta da ifade ettiği üzere 585 toplantı gerçekleştirmiş ve sadece toplantıların tutanaklarından bahsediyorum, 15 bin sayfa tutanak tutulmuş.

Diğer iki aşamaya geçilmeden, metin yazımı aşamasında Anayasa Uzlaşma Komisyonu 18 Kasım 2013 tarihinde sona ermiş. Bu bahsettiğimiz verilere ve verilerin maddelerine daha uzun bir şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi web sayfasında ayrı bir link hâlinde ulaşılabilir, yine isteyen sayın üyeleri mis olursa onları ayrıca arz etmemiz mümkün.

Bizi dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Bu CD içeriğinde var mı, onu bir açabilir miyiz?

YASAMA UZMANI İBRAHİM HALİL TAVAŞ – Evet, Başkanım.

V.- KONU

A) GÖRÜŞMELER

1.- 24'üncü Dönemde kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmalarına ilişkin görüşmeler

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, bu CD içeriğinde de çalışma usulleriyle ilgili yapılan 15 maddelik, tabiri caizse Komisyonun iç tüzüğü bitim tarihi itibarıyla Sayın Meclis Başkanının özet olarak ortaya koyduğu çalışma hakkındaki genel bir değerlendirme.

Yine, anayasa hukuku hocalarının katıldığı toplantıya katılan hocalar, hocaların konu bazlı olarak görüşleri kısaca tasnif edilmiş. Yine, yazım komisyonunun çalışmalarına ilişkin tablolarımız, sürelerle ilgili, toplantı sayılarıyla ilgili, yine takvim, son faaliyet raporu yine bittiği tarihi itibarıyla.

Alt komisyonların dinlediği kurumlar, STK'ların listesi, STK'ların dağılımı, işte vakıftır, dernektir, sendikadır şeklinde. Yine, posta yoluyla gelen görüşlerin tasnifi -sadece sayısal olarak- tam metin anayasa önerisinde bulunanların listesi. Yine, "Türkiye Konuşuyor" toplantılarıyla ilgili kısa bir bilgi notu. Katılım aşamasındaki son faaliyet raporu, katılım aşaması.

Yine, nihai metinde, tam metin, bu 172 maddelik metin, bu metinle ilgili açınca siz de fark edeceksiniz mutabık kalınan kısımlar tam yeşil renkte yazılmıştır. Yine, 3 partinin mutabık kaldığı kısımlar da yeşil yazılmıştır ama onun hemen sonunda -dosyalarda da olması lazım- hangi parti ona muhalif kalmışsa, -bazen bir kelimeye muhalefet olabiliyor, bazen fıkraya, bazen cümleye- onun da niye muhalif olduğu veya önerdiği metin, neyse, o metin, o kısım orada var. Tam metin bu şekilde oluşturulmuş metin.

Mutabakat sağlanan maddelerin madde başlıkları itibarıyla listesi ve maddelerin de içerikleri burada var, yine mutabakat bulunmayan maddeler, yine bunların başlıkları ve içerikleri burada var. Bir de partilerin önerileri ile son mutabık kalınan metin bir çizelge şeklinde verilmiş yani AK PARTİ, CHP, MHP, BDP önerileri ve sonunda da 5'inci sütun olarak da mutabık kalınan metin şeklinde bir mukayese imkânı vermek için.

Tabii, burada, dikkatinizi çekmiştir, aslında partilerin Komisyona vermiş oldukları anayasa metinleri tam metin olarak var ama madde sayıları farklı. Mesela işte AK PARTİ 113 madde, Cumhuriyet Halk Partisi 171, MHP 132, BDP de 165 maddeydi yani bunlar eksik madde bulunuyor gibi düşünülmemesi lazım, tam bir metindir. Tabii, her parti anayasada bulunmaması gerektiğini düşündüğü hususları bu mevcut 1982 Anayasası'na göre metnine koymamıştır, onun için madde sayısı az.

Evet, yine 4 partinin metinleri de var burada, ayrı ayrı verilmiş. Yalnız orada bir şeyi belirtmek isterim. Tabii, partiler bir metni bütün olarak işte madde numaralarını koyarak vermiş değiller, bölüm bölüm çalışıldığı için, hangi bölüm üzerinde yazım komisyonu çalışıyorsa o bölümle ilgili metni vermişlerdir. Onun için, bu sıralamalar, tasnifler anayasanın son hâlindeki tasnifler değildir, veriliş sırasına göre madde metinleri bu size sunmuş olduğumuz bölümde var. Yine, işte partilerin mutabık kaldığı, 2 partinin 3 partinin o kısımları da var, metin önerileri, bu kadar. Evet yani bunlar esasen Meclisin web sayfasında da var, orada ilaveten tutanaklar da var, maddeler üzerindeki görüşmeler de var.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Çizelgeler de var.

BAŞKAN – O yok, evet, burada da oradan farklı olan bazı hususlar var, o kadar Anayasa Komisyonumuza bir kıyak olsun yani bir farklılık olsun.

Arkadaşlarımıza sormak istediğiniz, açılmasını istediğiniz konu varsa olabilir.

Buyurun Markar Bey.

MARKAR ESEYAN (İstanbul) – Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; yani bu Anayasa Uzlaşma Komisyonunu, çalışmalarını zaten çok yakından takip ediyorduk ve gerçekten biraz evvelki sunumda özellikle sivil toplum örgütlerinin ve sivil vatandaşların konuya ilgisi aslında toplumda tek başına anayasa hazırlayanlardan tutun, tam anayasa teklifini veren sivil toplum örgütleri gerçekten bizim gururumuz olmuştur. Ben burada tekrar tebrik ediyorum onları bu hassasiyetleri nedeniyle. Bu aynı zamanda bizim tabii bu çalışmalarımıza da ciddi bir sorumluluk yüklüyor. Bu anlamda bu Anayasa Uzlaşma Komisyonunun yaptığı bu çalışmaların çok değerli olduğunu düşünüyorum ve burada da tekrar teşekkür etmek istiyorum. Gerçi tabii, bir nihai sonuç alınamamış olması bu sürecin boşa gitmiş olduğu anlamına gelmiyor; bu bir uzlaşma kültürü, bir demokrasi kültürü, kaldığı yerden devam edecektir.

Şimdi, benim hem bir sorum var hem de müsaadenizle bir yorumum olacak. Sorum şu: Yeni kurulacak anayasa uzlaşma komisyonu ile bu Komisyonun illiyeti ne olacak, ilişkisi ne olacak, biz nasıl katkıları ile bulunabileceğiz? Eşit sayıda üyeler verildiğine göre bu Komisyon üyeleri tamamen orada olamayacağına göre, bu birincisi.

İkincisi: Burada belirlenen 15 yöntem söz konusu. Bu yöntemler tabii Anayasa'nın doğrudan kaderini ilgilendiren temel hususlar. Önceki Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmaları çok değerli olmakla birlikte, bir sonuca... Yani bir anayasayı Meclise getiremediğinden yola çıkarak bu yöntemlerin üzerinde tartışılacak mı yani niçin sonuç alınmadığı konusunda yöntemlerin bir etkisi olmuş mudur? Mesela benim dikkatimi çeken çok mükemmeliyetçi iyi niyetli bir anlayışla bütün maddelerin ve anayasanın tamamının kapatılmasında tam mutabakat aranması. Yani, açıkçası bu demokrasiye de aykırı bir durumdur yani hiçbir konu üzerinde yüzde yüz mutabakat sağlanamaz. Bu aslında biliyorsunuz, otoriter rejimlerde bu tamamen bir şeydir.

Şimdi, hâliyle mesela benim aklıma şu geliyor. Aşağı yukarı burada çoğumuzun belki birey olarak da -diyelim ki burası bir anayasa yapıyor olsun- anlaşamayacağı Anayasa'nın başlangıç, dibace maddeleri üzerinde nasıl yüzde yüz mutabakat sağlanacak? Yani mesela vatandaşlık tanımı, o ilk sorunlu 4 madde; bu, bir anayasanın kapanmasını önlemeyecek mi? Yani dolayısıyla burada bu yöntemler belirlenirken iyi niyetli tabii ki şey olabilir, belki de benim şu anda bilgisizliğim ortaya çıkıyordur, beni aydınlatırsınız bu şey konusunda. Ama şu var ki burada rasyonalite ile gerçekten yöntemi iyi dengelemek lazım yani uzlaşma kültürü ile rasyonalitenin iyi bir orana denk gelmesi gerekiyor. Bu belki de 3/4'lük bir oylama sistemiyle söz konusu olabilir. Yani en nihayetinde bir madde üzerinde 4 partinin anlaşması söz konusu olduğunda bunda yüzde yüzlük bir mutabakat aranmaması, 3/4 bir mutabakatın daha mantıklı olduğunu düşünüyorum ben.

Bu açıdan, tekrar bu çalışmalarda, sizin şahsınızda, bütün emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ederim.

Tabii, bu sorulara cevap vermeye mezun değiliz biz ancak uzlaşma komisyonu kurulduktan sonra o kendisi çalışma usulleriyle ilgili yani önceki usulleri mi benimser, farklı usuller mi benimser, ona kendisi karar verecek veya önceki çalışmadan nasıl yararlanacak, nasıl değerlendirecek, o konuda kendisi karar verecek.

Ama bir iki noktada bir şeyi söyleyeyim, şahsi görüşümü müsaade ederseniz. Bir kere, katılım... Sayısal veriler var burada ama çok enteresan şeyler de yaşandı oralarda. Mesela biliyorsunuz dinî liderlerde, Lozan'a göre azınlık mensuplarının dinî temsilcileri de geldiler Komisyona ve ilk defa Meclise gelmişler ve kendi değerlendirmelerini, bilgilerini verdiler. Ve biz, Komisyonda, ilk katılım aşamasında talep eden herkesi dinledik yani talep edeni "Seni dinlemeyelim, seni dinleyelim." diye bir ayırım yapılmadı. Tutanaklara zaman zaman bakıyorum, geçen akşam bakarken Galatasaray Üniversitesi'nden bir fikir kulübünden 3 genç gelmiş, görüşlerini anlatmışlar Komisyona, tutanakta var onların görüş ve değerlendirmeleri. Böyle tutanaklar incelendiğinde çok enteresan kayıtlar da ortaya çıkıyor.

Bu mutabakat konusunda birkaç şeyi söylemek isterim. Şimdi, eğer eşit temsille bir komisyon oluşuyorsa zaten eşit temsilde komisyon oluşmayacaksa komisyona gerek yok, burada partilerin milletvekili sayısına göre temsil edildiği bir komisyon var. Yeni bir komisyon olacağına buradan farklı bir mantıkla oluşturulmalı, eşit temsil ama bir komisyon eşit temsille oluşmuşsa o komisyonun da çalışma yöntemi sadece mutabakat olmalıdır şahsi görüşüm. Yani oradaki konuşmayı, şimdi komisyon ayrı çünkü aksi hâlde burada şahıslar bazlı değil parti bazlı değerlendirilir, 4 parti var, 3 parti bir araya gelir, bir metin hazırlar. Tabii, uzlaşma komisyonu metni hazırladığında bu metin bitmiyor ki Meclise gelecek, Meclisten hazırlanan bu metnin geçmemesi durumu söz konusu olabilir. Dolayısıyla burada mutabakatla hazırlanıyor metin, esas bu fakat...

MARKAR ESEYAN (İstanbul) – Meclisten mutabakatla geçmeyecek mi?

BAŞKAN – Sadece mutabakatla hazırlanan maddeler yazılmıyor, burada arkadaşlarımız da ifade etti, 4 parti olursa tam mutabakat, olmazsa 3 partili olanlar, 2 partili olanlar; bunların hepsi de metinde bir çıktı olarak önümüzde var. Dolayısıyla bunu farklı bir şekilde daha sonra Parlamento değerlendirebilir ama eşit temsilli bir komisyonun çalışma yöntemi mutabakat olmalı, aksi hâlde o komisyon netice alamaz.

MARKAR ESEYAN (İstanbul) – Yani anayasa yapmayacağız demektir şahsımca.

BAŞKAN – Bir şeyi daha hatırlattı Abdulhaluk Bey.

Markar Bey, bu Komisyon ile o komisyon arasında nasıl bir bağ olacak?

YASAMA UZMANI ABDULHALUK KURNAZ – İlliyet bağı.

BAŞKAN – İlliyet bağı var mı, olur mu? Ona yine uzlaşma komisyonu karar verecek yani dikkat ederseniz maddeler arasında bir madde vardı, biz bir Anayasa değişikliği mahiyetinde değil bu. Yani 175'inci maddeye göre mi yapılacak, yoksa farklı bir yöntemle mi yapılacak bunun kanunlaşması aşaması? Bununla ilgili de komisyon kendisi bir metin, bir madde hazırlar diye vardı; şimdi bunu mu benimser, farklı bir şey mi düşünülür, onu bilmiyoruz. O bakımdan nihayetinde hazırlanan metin bu Komisyona gelir mi, gelmez mi bu Sayın İyimaya ile Sayın Kuzu arasında önemli bir tartışma konusuydu o zaman. Tabii, Sayın İyimaya Uzlaşma Komisyonunda hazırlanan metnin Anayasa Komisyonuna gelmeden doğrudan Meclise gelmesini istiyordu, o zaman Anayasa Komisyonu Başkanı Sayın Burhan Kuzu Hocamız da “Mutlaka buraya gelmesi gerekir, Anayasa Komisyonuna.” diye tartışıyorlardı aralarında. O tabii, yine uzlaşma komisyonunun çalışma yöntemlerini belirlerken ona karar verecek.

Teşekkür ederim.

Eğer başka bir husus yoksa...

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Son cümleyle bizim söz hakkımızı aldınız.

BAŞKAN – Öyle mi? Kusura bakmayın, tekrar edin, teyit olur.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Kurulan her komisyon kendi gündemine hâkimdir tabii. Biz şimdi bir başka komisyonun gündemini burada tartışmaya yelteniyoruz ki kıymetli düşüncelerimiz olduğu vakit kurulan komisyona müracaat ettiğimizde orada da onlar bu düşünceleri dinlemeye açıklar. Dolayısıyla, geçmiş tecrübeyi de dikkate aldığımız vakit çok fazla karamsar olmaya gerek yok. Fevkalade güzel çalışmalar da oluyordu. Birbiriyle 180 derece zıt düşüncelere sahip olan partiler bile bir masa etrafında birçok konuda birlikte fikir üretebiliyordu. Güvenmek lazım yani kurulan komisyona da güvenmek lazım. İnşallah hayırlı bir netice ortaya koyar.

BAŞKAN – İnşallah.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Bir şey, bitirmeden, Bülent Bey...

Bu yani 60 madde olur, olmaz tartışmaları da yaşanıyor da önce şunu söyleyeyim: O komisyonun en büyük faydası, partiler Anayasa'yla ilgili genel, soyut düşüncelerini ifade ediyorlardı. Şimdi, partilerin somut olarak bir anayasa önerisi metin olarak önümüze çıkmış oldu Uzlaşma Komisyonunda. Sadece bir maddeyle ilgili ki “Bu Anayasa'nın neresinde yer alacak, ilk maddesi olabilir.” gibi bir tartışma da yaşanmıştı. Sizlerde de var bu Madde 1 diye, onu okumak isterim.

Madde 1, (1)'inci fıkra: “İnsan onur ve haysiyeti dokunulmazdır. İnsan onur ve haysiyeti insan haklarının ve anayasal düzenin temelidir.”

(2)'inci fıkrası: “Devlet, insan onur ve hassasiyeti ile insanın maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına saygı duyar, bu değerleri korur ve bunların önündeki tüm engelleri kaldırır.”

Bu, 4 partinin mutabık kaldığı, hatta ilk görüştüğü, hatta “Anayasa'nın ilk maddesi olabilir.” diye konuştuğu bir metin. Bunlara bakarsanız çok ümitsiz olmamamız için çok sebep var.

Ben teşekkür ediyorum katılımınız için. İnşallah başka bir toplantıda görüşmek üzere toplantıyı kapatıyorum.

Hayırlı günler.

Kapanma Saati: 12.03

